

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 3, Article Number: 1C0434

EDUCATION SCIENCES

Received: October 2010

Accepted: July 2011

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Mehmet Kaan Demir

Onsekiz Mart University

mkdemir2000@yahoo.com

Canakkale-Turkey

ÖĞRETMEN ADAYLARININ İSTENMEYEN DAVRANIŞLARDAN KAYGILANMA DÜZEYLERİ

ÖZET

Bu araştırma öğretmen adaylarının istenmeyen öğrenci davranışlarından kaygılanma düzeylerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda 193 öğretmen adayına meslek hayatlarında karşılaşılabilecekleri 50 istenmeyen öğrenci davranışından oluşan ve bu davranışlardan kaygılanma düzeylerini ölmeye çalışan bir ölçek uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma düzeylerinin bölüm değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı fakat cinsiyet değişkeni açısından ise kız öğrencilerin kaygısının erkek öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Fakültesi, Öğretmen Adayı, Sınıf Yönetimi, İstenmeyen Davranış, Kaygı

PROSPECTIVE TEACHERS' LEVELS OF ANXIETY ABOUT MISBEHAVIORS

ABSTRACT

This study aims at revealing prospective teachers' levels of anxiety about misbehaviors. Accordingly, a scale containing 50 student misbehaviors, which prospective teachers can encounter in their professional lives and intending to measure their levels of anxiety about these behaviors was administered to 193 prospective teachers. Research findings indicated that prospective teachers' levels of anxiety about misbehaviors did not significantly vary by the variable of gender. On the other hand, considering the gender variable, female prospective teachers had significantly higher anxiety when compared to the male prospective teachers.

Keywords: Faculty of Education, Prospective Teacher, Classroom Management, Misbehavior, Anxiety

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Sınıf, öğrencilerle yüz yüze olunan bir yerdir. Eğitimin hedefi olan istendik öğrenci davranışının oluşması burada başlar. Öğrenme-öğretme etkinliklerinin önceden belirlenen amaçlara ulaşabilmesi her şeyden önce iyi bir sınıf ortamının hazırlanması ve sürdürülmesi ile ilgilidir (Şişman, 1999: 177). Sınıf ortamı denildiğinde akla ilk gelen öğrenciler, öğretmen ve sınıf ortamının özellikleridir. Bu özellikleri de öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, düşünme becerileri, empati becerileri, iletişim becerileri, aile özellikleri, başarı düzeyleri, motivasyon durumları, çalışma alışkanlıkları, özdisiplinleri, eğitim beklentileri, öğretmenlerin velilerle iletişim düzeyleri, eğitim durumları, kıdem durumları, tükenmişlik düzeyleri, mesleki beklentileri, aile özellikleri, tercih etikleri yöntem, teknik ve stratejiler, iletişim becerileri, sınıf ortamının büyüklüğü, konumu, ışık alma durumu, havalanma durumu, sıcaklık durumu, gürültü alma durumu, teknolojik olanakları, öğrenci sayısı, oturma düzeni vs. olarak sıralanabilir. Bu özellikler bir sınıfı diğerinden ayıran özellikler olduğu gibi aynı zamanda da istendik ya da istenmeyen davranışları ortaya çıkarmada da temel etkenlerdir.

Bir davranışın ortaya çıkmasında üç temel bileşenin varlığından söz edilmektedir: Davranışı yapan kişi, davranışın yöneldiği kişi ve davranışın yapıldığı ortam. Sınıf ortamında öğretmenin kişiliği ve tutumu, sınıf havasını belirleyen başlıca etken olsa da öğrencilerin aileden getirdikleri kişilik yapılarını yansıtan karşılıklı iletişimleri ve öğretmenlere karşı tutumları da çok önemlidir. Buna göre, sınıfta öğrenci davranışını etkileyen psiko-sosyal etkinlikleri üç grupta ele alınabilir (Kılbaş, 2003: 85):

- Öğrencinin kişilik özellikleri: Aileden getirdiği davranış biçimleri (psikolojik).
- Öğretmen ve sınıf arkadaşlarının beklentileri: Diğerlerinin davranışa bakış açısı, öğretmen tutumu (toplumsal).
- Sınıf içi ilişkiler: Öğrencinin o an için istekleri.

Her sınıf farklı bir dünyadır ve kendine has özelliklere sahiptir. Diğer sınıflarla ortak özellikleri çok olduğu gibi öğrenci ve öğretmenlerden kaynaklanan farklılıkları da çoktur. Bu yüzden sınıf ortamında meydana gelen ya da gelebilecek istenmeyen davranışlar farklılaşacaktır. İstenmeyen davranışın ortaya çıkma durumu (kasıtlı-rastgele-gereksiz gibi), istenmeyen davranış gösteren öğrenci sayısı (diğer öğrencilere oranı, sürekli aynı öğrenciler mi), istenmeyen davranışın görülme sıklığı ve öğretmenin ya da öğrencilerin davranıştan etkilenme düzeyi gibi hususlarda sınıftan sınıfa farklılıklar olması doğaldır. Ataman'ın (2003: 252) Lewis ve Doorlag'den (1991) aktardığına göre;

- Özellikle son yılların en önemli eğitim sorununun okullarda gözlenen disiplin vakalarının sayılarında artışlar olduğunu,
- Öğretmenlerin %54'ünün, öğrencide gözlenen davranış problemlerinin sınıftaki öğretimi aksattığını düşündüğü,
- İlköğretim çağındaki çocukların yaklaşık %60'ında en az bir davranış problemi gözlemlendiğini,
- Etkili bir sınıf ortamında düzenlenen davranış değiştirme programları sonucu, öğrencinin zamanının büyük bir kısmını öğrenme etkinliklerini kullanmaya harcadığını ve öğrenci başarısının arttığını göstermektedir.

İstenmeyen davranış tanımlama çabasının da çok örneği vardır: Bunlardan bazıları: Küçükahmet'e (2002: 17) göre istenmeyen davranış, öğrencilerin öğretmenlerin ortak haklarını istismar eden, ihmal eden,

eğitimsel amaç plan ve etkinlikleri olumsuz etkileyen, engelleyen davranışlar, Tertemiz'e (2000: 54) göre genel olarak sınıf içinde diğer öğrencileri ve öğretmeni rahatsız eden, sınıf içi eğitim-öğretim etkinliklerini bozan, eğitim sisteminin genel ve özel hedeflerine ulaşma beklenti ve kurallarına ters düşen ya da sınıf düzenini bozan türdeki davranışlar Eleser'in (2007: 50) Martin ve Pear'den (1992) aktardığına göre öğretmenin beklentileri ve öğrencilerin yaptıkları arasındaki fark olarak ifade edilmektedirler. Sadık'ın (2000: 29) Weber'den (1986: 291-293) aktardığına göre de istenmeyen davranış; herhangi bir durumda yönetsel amaçlara ulaşılmasını engelleyen, ideal sınıf koşulları ile var olan sınıf koşulları arasındaki farklılığın bir göstergesi anlamına gelmektedir.

Charles (1996), bir öğrenci davranışının istenmeyen davranış olarak adlandırılması için, o davranışın kasıtlı yapıp yapılmadığına bakılması gerektiğini belirtmektedir. Eğer öğrenci kasıtlı olarak bir dersin amaçlarına ulaşmasını engelleme amacı güdüyorsa, o davranış istenmeyen bir davranış olarak adlandırılmaktadır. Eleser'in (2007: 50), Cangemi ve Khan (2001)' den aktardığına göre hangi davranışın istenmeyen davranış olduğu konusunda öğretmenlerin fikirlerinin farklılık gösterdiğini vurgulamaktadır. Örneğin; sınıfta sakız çiğneme davranışı ile karşılaşan 5 öğretmen aynı şekilde davranmayabilir:

- Birinci öğretmen, sakız çiğnemeyi doğru bulmayıp, acımasızca cezalandırabilir,
- İkinci öğretmen, öğrencinin aç ve sakızın onun için bir besin olduğunu düşünebilir,
- Üçüncü öğretmen, sağlıklı sakızların öğrenci için faydalı olduğunu düşünebilir,
- Dördüncü öğretmen, sakız çiğnemenin, insanın içindeki gerginliği ve sinirlilik halini azalttığına inanabilir,
- Beşinci öğretmen de bu durumla hiç ilgilenmeyip, görmezden gelebilir.

Bu tür bir örneğe öğretmenlerin yaklaşımları siyasi, etnik, yöresel farklılıklarla daha da değişebilir. Bunun üzerine bir de öğretmenlerin benimsedikleri/uyguladıkları sınıf yönetim modelleri, anlayışları eklendiğinde durum daha da karmaşıklaşabilir. Yigit (2004: 160) ise, davranışların istenen ya da istenmeyen nitelikte olmasının, toplumun sosyal, kültürel ve ahlaki değerlerine bağlı olduğu kadar, davranışın gerçekleştiği koşullara, içinde bulunulan ortam ve davranışı sergileyen kişiden beklenenlere de bağlı olduğuna dikkat çekmiştir. Korkmaz'a (2003: 173-174) göre ise öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarını, istenmeyen davranış olarak adlandırabilmek için dört temel ölçüt vardır. Bunlar:

- Öğrenci davranışının, öğrencinin kendisinin ya da sınıftaki arkadaşlarının öğrenmelerini engellemesi,
- Öğrenci davranışının, öğrencinin kendisini ya da arkadaşlarının güvenliğini tehlikeye sokması,
- Öğrenci davranışının, okulun araç ve gereçlerine ya da arkadaşlarının eşyalarına zarar vermesi,
- Öğrenci davranışının, öğrencinin diğer öğrencilerle sosyalleşmesini engellemesidir.

Büyükkaragöz ve Çivi (1997: 270), öğretmenlerin istenmeyen davranışlara sebep olan tutum ve davranışlarını toplumsal ve öğretimsel beceri yetersizlikleri olarak şöyle sıralamışlardır:

- Toplumsal beceri yetersizlikleri: Alay etmek, yerinde olan sorulara cevap vermekten kaçınmak, öğrencilerin özel problemlerine (kekemelik, pepelik gibi) karşı aşırı duyarlılık

göstermek, kararsız olmak, kaba olmak, öğrencilere giysileri, görüşleri ve konuşma biçimleri hakkında kurallarla ilgili olmadığı halde kişisel ifadelerde bulunmak, adil olmamak; öğrenci seçmek, herkesin yanında öğrenciler hakkında dedikodu yapmak.

- Öğretimsel beceri yetersizlikleri: Dersi sıkıcı, monoton biçimde yürütmek, kırıcı şekilde konuşmak, çok zor ödevler vermek, sınıfta veya dışarıda gürültü varken derse devam etmek, sınıfın ışık düzenine dikkat etmemek, umulmadık zamanda öğrenciye baskıda bulunmak, öğrenmede takip edilecek bütün aşamaları açıklamada başarısız olmak, sınıfta öğretilmeyen konulardan sınav yapmak, sadece bir çeşit yeteneği ödüllendirmek.

Öğretim sürecinde, dersin akışını bozan öğrenci davranışları, öğretmenlerin bu davranışlara müdahale etme bağlamında göstermiş oldukları çeşitli tepkiler ve öğrenme için ayrılan sürenin, öğrenme dışındaki işler için harcanarak boşa geçirilmiş olması, yani zaman yönetimi gibi konular sınıf yönetiminin temel sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır (Başar, 1999: 13-14; Özyürek, 2001: 2). Farklı özellikteki öğrencilerin aynı sınıf ortamını sorunsuz bir şekilde paylaşmalarını sağlamak oldukça güçtür (Türnüklü ve Yıldız, 2002). Çünkü sınıf ve öğrencilerin özellikleri değiştikçe, yönetsel uygulamalar da farklılaşmakta (Başar, 1999: 18), öğrenci davranışlarının yönetimi, duruma, öğrenciye ve koşullara göre farklı tekniklerin kullanılmasını gerektirmektedir (Özyürek, 2001: 4; Erdoğan, 2002: 95).

Ne bütün sınıflar elverişli birer öğrenme ortamıdır, ne de öğrenmeye uygun her ortamdaki bütün öğrenciler, istenen davranışları sürekli gösterebilmektedir. Sınıf ortamındaki bütün davranışlar çeşitli sıklık derecelerinde bütün öğrenciler tarafından sergilenmektedir (Öztürk, 2002: 139). Nasıl ki futbolda hiç kartın gösterilmediği ya da hiç faul düdüğünün çalınmadığı bir maç mümkün değilse ya da çok zor bir ihtimal ise sınıflarda da öğrencilerin istenmeyen davranışlar sergilemeleri o kadar doğaldır. Özyürek'e (2001:4) göre öğrencilere kendi davranışlarını yönetme becerileri kazandıracak ve başarılarını artıracak düzenlemeler yaparak sınıf ortamını hazır tutmak, öğretim dışındaki sınıf düzenlemelerine gereksiz olarak zaman harcamaktan daha akıllıcadır. O halde davranış yönetiminde öncelik, davranış sorunlarını azaltacak, olumlu ve öğrenmeye elverişli ortamların oluşturulması olmalıdır.

İstenmeyen davranışların sınıflandırılması genel olarak, davranışın sıklığı, yoğunluğu ile ortama ve öğrencinin gelişim düzeyine uygunluğu gibi değişkenlere göre yapılır. Davranışın sıklığı, ortaya çıkma oranı ile ilişkilidir. Örneğin düzenli olarak ödevini yapmakta olan bir öğrencinin yılda bir kaç kez ödev yapmamış olmasını, problem olarak tanımlamak doğru değildir. Sıklık, aynı zamanda istenmeyen davranışın sınıfta ne ölçüde yaygın olduğu konusu ile ilgili bir kavramdır. Davranışın yoğunluğu ise, problemin şiddeti ve derinliği ile ilgilidir. Örneğin bahçede oynanan futbol maçı sırasında, pozisyon gereği arkadaşına istemeden zarar veren bir öğrenci ile herhangi bir neden yokken kasıtlı olarak, saldırgan tepkiler gösteren öğrencinin tepkileri, farklı değerlendirilmelidir (Bulut, 2008: 9-10). Öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla ilgili olarak geliştirilen başka bir sınıflamada da, davranışın sıklığı, yoğunluğu, ortama ve öğrencinin gelişim düzeyine uygunluğu gibi değişkenler temel belirleyiciler olarak ifade edilmektedir (Aydın, 2003: 153). Bu çerçevede istenmeyen davranışların etki sınırlarını çizerek yapılan bir sınıflama şöylece özetlenebilir:

- Sorun olmayan kısa dikkatsizlikler: Ders anlatım etkilikleri sırasında bazı öğrencilerin konuşması, kısa süreli dalgınlıklar, çalışmalar esnasındaki kısa duraksamalar,
- Küçük sorunlar: Sınıf işlem ve kurallarına karşı olan davranışları içerir. Bu davranışlar seyrek olarak görünür, ancak ortaya çıktıklarına sınıf etkinliklerini bozar ve öğrenmeyi engellerler. Öğrencinin oturduğu yerden izin almadan kalkması, yerlere çöp atması, dersle ilgili olmayan bir şey okuması vb davranışlardır.
- Önemli fakat etkisi ve alanı sınırlandırılmış sorunlar: Bu davranışlar öğrenme etkinliğini bozan davranışlardır. Ancak bu davranış tek veya az sayıdaki öğrenci tarafından yapılan davranışlardır. Mesela bir öğrencinin sürekli ders dışı etkinliklere yönelmesi ya da bir öğrencinin sınıfta konuşması ve gezinmesi, az ödev yapması vb.
- Artan ve yayılan sorunlar: Küçük ve sıradan sorunların giderek öğrenme ortamı ve sınıf düzenini tehdit eder duruma gelmesi, mesela çoğu öğrencinin sınıfta dolaşması, öğretmen uyarısına rağmen yüksek sesle konuşması vb. (Celep, 2000: 153; Çelik, 2003: 172).

İstenmeyen davranışları sınıflandıran ölçütlerin azlığına rağmen bu davranışların sayısı ve çeşidi o kadar fazladır ki, sadece örnekleri bile çok kabarık bir liste oluşturmaktadır. Derse geç gelme, derste gürültü yapma, ıslık çalma, şarkı mırıldanma, arkadaşlarına lakap takma, bağırma, saldırma, kaba davranma, kırıcı, argo ve küfürlü konuşma, ders çalışma ve etkinliklere katılımlarını engelleme, onların üzerine yürüme, onları tartaklama, tehdit ya da sözle taciz etme, arkadaşlarına nesne fırlatma, arkadaşlarından şikâyetçi olma, arkadaşlarının eşyalarını izinsiz alma, arkadaşlarının, sınıfın öğretmeninin eşyalarına zarar verme, arkadaşlarıyla alay ve kavga etme, fısıldaşma, sınıfta amaçsız ve izin almadan dolaşma, derse hazırlıksız gelme, derste izinsiz konuşma, dersle ilgili araç-gereçleri hazır bulundurmama, sık sık hayale dalma, derste bir şeyler yeme-içme, uyuklama, ders dışı amaçsız sorular sorma, ders dışı şeylerle ilgilenme, ders araç-gereçlerini amaçları dışında kullanma, sürekli yer değiştirme, grup etkinliklerine katılmama, dersle ilgili görev ve ödevlerini yapmama, sınıfı kirletme, hırsızlık yapma, yalan söyleme, sınıf kurallarına uymama, sorulara cevap vermeme, derste komiklik yapmaya çalışma, kopya çekme, öğretmene karşı gelme, saygısızlık gösterme gibi davranışlar sınıf ortamında karşılaşılabilen istenmeyen davranışlardandır (Aydın, 2003: 152; Başar, 1999: 96; Celep, 2000: 112; Tertemiz, 2000: 56-57; AYTEKİN, 2001: 78). Gökdoğan'ın (2007) araştırmasına göre devlet ve özel okullarda en fazla karşılaşılan davranışlar şunlardır: "Arkadaşlarını sürekli şikâyet etme", "izin almadan konuşma", "planlı ve düzenli çalışmama", "ders dinlememe", "derste başka şeylerle uğraşma", "arkadaşlarıyla kavga etme" olarak sıralanırken en az gözlenen davranışlar ise "kopya çekme, çektirme", "ders esnasında bir şeyler yiyip içme", "derse geç gelme", "öğretmenine saygı göstermeme", "arkadaşlarının eşyalarını izinsiz kullanma", "arkadaşlarını aşağılama ve dışlama".

Aslında bu davranışlara karşı öğretmenlerin tutarlı bir şekilde yaklaşımları önemlidir. Aynı soruna farklı zamanlarda farklı öğretmen tepkilerinin olmaması gerekirken bu konuda sıkıntılar yaşanabilmektedir. Çünkü öğretmenin o anki ruh hali, ortam özellikleri bir davranışı bazen normal, bazen de en istenmeyen davranış olarak öğretmene hissettirebilir.

İstenmeyen davranışlardan bazıları en büyük etkisini bazen sadece davranışı sergileyen öğrenci üzerinde gösterirken, bazıları diğer öğrencileri ve öğretmeni rahatsız etmekte; bir kısım istenmeyen davranışlar ortama, araç-gereçlere zarar verirken bazıları da sınıf iklimi ve dersi bozmaktadır. Hatta bazı olumsuz davranışların zararları okul ve ailelere kadar uzanmaktadır (Başar, 1999:95). Sınıftaki istenmeyen davranışların olumsuz etkilerinden bazıları şunlardır; öğretim planı aksamakta, ortak hak ve eğitsel amaçların gerçekleşmesi engellenmekte, öğretmen-öğrenci tutum ve davranışları farklılaşmakta, saygı, sevgi, paylaşma vb. değerler zedelenmekte, sınıfın iklimi ve iletişim bozulmakta, gerginlik ve stres ortamı oluşmakta, öğrenmeye özgü doğal akış kaybolmakta ve öğrenci başarısı olumsuz yönde etkilenmektedir (Erdoğan, 2002: 92). Cunningham ve Sugawara'ya (1989) göre sınıf içinde meydana gelen istenmeyen davranışların zararları doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki türdür. Doğrudan zararlar, istenmeyen davranışların diğer çocukları olumsuz etkilemesi, öğrenmelerini engellemesi ve onlar tarafından örnek alınıp taklit edilmesidir. İstenmeyen davranışların dolaylı zararları ise velilerin öğretmeni öğretme kabiliyeti açısından sorgulaması, diğer öğretmenlerin öğretmene daha az saygı duymaya başlaması ya da okul yöneticisinin öğretmeni zayıf olarak değerlendirmesi olarak belirtilebilir.

Akkök ve diğerlerine (1995) göre sınıf ortamının evin dışındaki zamanlarının büyük çoğunluğunu harcadıkları yer olduğu göz önüne alındığında etkili öğrenmelerin oluşması, olumsuz davranışların değiştirilmesi, başarılı toplumsallaşmanın gerçekleşmesi için pozitif değişkenleri belirleyici bir çaba içerisinde çocukların bu ortamda nasıl davrandıklarının bir şekilde gözlenmesi ve belirlenmesi gerekliliği açıktır.

Ortak yaşantıların oluşturulması ve geliştirilmesi açısından, öğretmenin birikim ve yeterliği, öğretmen ve öğrencinin sorunu birlikte kavramasına yardımcı olan empatik yaklaşım ve demokratik sınıf ortamları önemlidir (Aydın, 2003). Öğretmen sınıfı gözleyerek, belli bir durumda en yaygın olarak gözlenen istenmeyen davranışların envanterini çıkarmalıdır. Bu sıralamada önem derecesi, sorunların hangi amaçlara yönelik ve ne tür yöntemlerle çözüleceği konularını da kapsamalıdır. Sorunların listelenmesinden sonra, öğretmen sınıfı bir süre daha gözleyerek hangi davranışların öncelikle değiştirilmesi gerektiğine karar vermelidir. Sorun çözme sürecinin etkililiği, istenmeyen davranışların neden ve sonuçlarının ayrıntılı bir gözlemlerle çözümlenmesine bağlıdır. Bu bağlamda istenmeyen davranışların, sınıf içi ve sınıf dışı değişkenlerinin bilinmesi, söz konusu değişkenlerin istenilen amaçlar doğrultusunda bütünleştirilmesi yönünden yararlıdır. Öğretmenin sorun çözme sürecinde uygulayacağı yaklaşım, problem durumunu oluşturan değişkenleri tamamını kapsamalıdır. Çünkü birçok sorunlu davranışın ortaya çıkışında, toplumsal çevre, aile, akran grupları gibi sınıf dışı faktörler de etkili olabilir. Örneğin sosyal uyum sorunu, okul, aile ve toplumsal çevrede egemen değer yargıları (Bulut, 2008: 10). Sadık'ın (2000: 33) Karlin ve Berger'den (1972) aktardığına göre öğretmenler iyi bir gözlem yaparak çocukların davranış kalıplarından istenmeyen davranışların altında yatan gerçek sebepleri bulabilir ve onlarla iletişim kurarak yıkıcı duygularını faydalı yönleri kanalize edebilirler.

Tulley, Chiu ve Hwang (1995), stajyer öğretmenlerin, hangi tür davranışları disiplin sorunu olarak gördüklerini, bu disiplin sorunlarına karşı hangi stratejileri kullandıkları ve disiplin sorunlarında hangi stratejilerin etkili ya da etkisiz olarak

gördüklerini saptamaya çalışmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre disiplin sorunları 5 grupta toplanmıştır. Bunlar; engel olma (konuşma veya öğretimi kasıtlı kesen davranışlar), yönergeye uymama (saygısız davranış veya kurallara uymama), dikkatsizlik (derste başka şeylerle ilgilenme, çalışmaya katılamama, sırayı terk etme), saldırganlık (kavga etme, itişme) ve diğer sorunlar (ağlama, yalan söyleme geç kalma, kopya çekme, hırsızlık, sakız çiğneme) olarak sıralanabilir. Kocabey'in (2008) araştırmasına göre de arkadaşlarına karşı saldırgan davranışlar sergilemek, arkadaşlarıyla kaba ve küfürlü konuşmak, dikkat dağınıklığı, sürekli konuşarak diğer öğrencileri çalışmalarında rahatsız etmek, dersi aksatmaya yönelik kasti konuşmak davranışları öğretmenler tarafından en fazla istenmeyen davranış olarak ifade edilen davranışlar olmuşlardır.

1.1. Problem Cümlesi (Problem Sentence)

Öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma düzeyleri bazı değişkenlere göre anlamlı bir farklılıklar göstermekte midir? sorusu araştırmada temel problem olarak alınmıştır.

1.2. Alt Problemler (Sub-problems)

Araştırmanın probleminden hareketle aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir:

- Öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma durumları genel olarak ne düzeydedir?
- Öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma puanları bölümlere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Eğitim başlı başına zor ve stresli bir meslektir. Bütün dünya ülkeleri eğitim öğretimin kalitesini yükseltmek için büyük yatırımlar yaparlar. Ancak buna rağmen sistemin vazgeçilmezi olan öğrencilerde istenmeyen davranışlar gözlenebilir. Hatta bu olumsuz davranışlar öğretmenlerin öğrenci davranışlarından kaynaklanan strese maruz kalmalarına neden olabilir (Ünlü, 2008: XVI).

Eğitimle bireyin davranışları toplum normlarına uygun hale getirilmeye çalışılır, toplumsal kural ve normlara uymayan davranışlar değiştirilerek yerine doğru davranışlar kazandırılması ve bunların sürdürülmesi için gerekli düzenlemeler yapılır (Toprakçı, 2002:231). Mursal'ın (2005: 12) Cairnes'den (1988: 446) aktardığına göre sınıfta öğrencilerin gösterdikleri istenmeyen davranışlar okul denilen kurum var olduğundan bu yana öğretmenlerin, anne ve babaların kaygılandıkları konular arasında yer alır. İstenmeyen öğrenci davranışının etkileri ve öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına olası tepkileri eğitim psikologları ve eğitim sosyologları tarafından 20. yüzyılda eğitim araştırmaları için başvuru alanlarından birisi olmuştur.

21. yüzyıl Türkiyesinde çocukların birçok okulda bir devlet memuru gibi sabahtan akşama kadar okulda kaldığı bir ortamda çocukların öğretmenleriyle geçirdikleri süre velileriyle geçirdikleri süreden daha çoktur. Dolayısıyla istenmeyen davranışlarla evde ya da okulda karşılaşmak hem veliler hem de öğretmenler için bir kaygı unsurudur. Öğretmenlerin sınıflarında karşılaştıkları ya da karşılaşabilecekleri istenmeyen davranışlara karşı bir kaygı içinde olmaları ne kadar doğalsa geleceğin öğretmenlerinin yani öğretmen adaylarının da mesleğe başladıklarında karşılaşabilecekleri istenmeyen

davranışlara karşı kaygı içinde olmaları doğaldır. Bu açıdan bu araştırma öğretmen adaylarının istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kaygı düzeylerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlar için hissettikleri kaygının bilinmesi bu konuyu temel alan derslerden olan "sınıf yönetimi" dersinin de işlevliliği açısından bir fikir oluşturacaktır.

3. YÖNTEM (METHOD)

3.1. Araştırma Modeli (Research Model)

Eğitim fakültesi dördüncü sınıf öğrencilerinin istenmeyen davranışlardan kaygılanma düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelendiği bu araştırma, tarama modelinde bir çalışmadır.

3.2. Veri Toplama Aracı (Data Collection Tool)

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geçerlik ve güvenilirliği sağlanarak geliştirilen "İstenmeyen Davranışlardan Kaygılanma Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçeğin ilk hali ilgili literatür tarandıktan sonra tespit edilen 53 istenmeyen davranıştan oluşmuştur. Yapılan ilk uygulama sonunda ölçekte yer alan 53 istenmeyen davranışa ait ifadeden 3 tanesinin faktör yükü değerinin .30'dan küçük olması dolayısıyla bu ifadeler ölçekten çıkartılmıştır. Ölçeğin son hali 50 ifadeden oluşmuştur. Tek faktörlü bir yapıya sahip olduğu anlaşılan ölçekte bu faktörün toplam varyansı açıklama durumu da %59,10 olarak bulunmuştur. Güvenilirliği için de cronbach alpha değeri .81 olarak tespit edilmiştir. Üçlü dereceleme ölçeğinin (her zaman, bazen ve hiçbir zaman) kullanıldığı ölçekten alınabilecek azami puan 150, asgari puan da 50'dir. Buna göre 50-83 puan aralığı "düşük düzey istenmeyen davranış kaygısı", 84-117 puan aralığı "orta düzey istenmeyen davranış kaygısı" ve 118-150 puan aralığı da "yüksek düzey istenmeyen davranış kaygısı" olarak belirlenmiştir.

3.3. Verilerin Çözümlemesi (Analyze of Data)

SPSS 15.0 paket programının kullanıldığı verilerin analizinde demografik özelliklerin frekans ve yüzde dağılımları tespit edildikten sonra öğretmen adaylarının İstenmeyen Davranışlardan Kaygılanma Ölçeği'nden aldıkları puanların; cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere ilişkisiz ölçümler için t-Testi, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümler değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği kullanılarak bulgular aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir. Anlamlılık kontrolü için farklılıklar arası hata payı .05 manidarlık düzeyinde sınanmıştır.

3.4. Evren ve Örneklem (Population and Sample)

Araştırmanın evrenini Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu evren içerisinden rastgele alınan 193 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan İstenmeyen Davranışlardan Kaygılanma Ölçeği'ni dolduran örneklem grubundaki öğrencilerden, ölçekleri eksik ve yanlış dolduranlar çıkartıldıktan sonra değerlendirmeye alınan 193'ünün demografik özelliklerine ilişkin frekans (f) ve yüzde (%) sonuçlarının dağılımı aşağıdaki tablolarda gösterildiği gibidir.

Tablo 1. Öğretmen adaylarının "cinsiyet" değişkenine göre durumu
(Table 1. State of prospective teachers according to the variable of
"gender")

Cinsiyet	f	%
K	125	64,8
E	68	35,2
Toplam	193	100,0

Tablo 1'e göre araştırmaya alınan öğretmen adaylarının yaklaşık %65'inin kız, %35'inin de erkek olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya 125 kız öğrenci ve 68 erkek öğrenci katılmıştır.

Tablo 2. Öğretmen adaylarının "bölüm" değişkenine göre durumu
(Table 2. State of prospective teachers according to the variable of
"department")

Bölüm/Anabilim Dalı	f	%
Yabancı Diller Eğitimi	25	13,0
Fen Bilgisi Eğitimi	54	28,0
Güzel Sanatlar Eğitimi	24	12,4
Sınıf Öğretmenliği	55	28,5
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	35	18,1
Toplam	193	100,0

Tablo 2'ye göre öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm ya da anabilim dallarına bakıldığında ise %28,5'inin sınıf öğretmeni adayı, %28'inin fen bilgisi öğretmeni adayı, %18,1'inin bilgisayar öğretmeni adayı, %13'ünün yabancı dil öğretmeni adayı ve %12,4'ünün de güzel sanatlar öğretmeni adayı olduğu anlaşılmaktadır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMALAR (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Araştırmada öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma durumlarının cinsiyet ve bölüm değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği alt problemlere göre tablolarda gösterilmiştir.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Tartışmalar (Findings and Discussions Related to the First Sub-Problem)

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma durumları genel olarak ne düzeydedir?" probleminin yanıtlanması için verilerin genel istatistiğine bakılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma toplam puanlarının genel istatistiği
(Table 3. General statistics of prospective teachers' total scores of anxiety about misbehaviors)

N	193
\bar{X}	115,56
S	16,10
Asgari Puan	56,00
Azami Puan	146,00

Tablo 3 incelendiğinde "İstenmeyen Davranışlardan Kaygılanma Ölçeği"nden alınabilecek asgari puanın 50, azami puanın da 150 olduğu araştırmada öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma puanları toplamının aritmetik ortalamasının 115,5 olduğu görülmektedir. 50-83 puan aralığı düşük düzey istenmeyen davranış

kaygısı, 84-117 puan aralığı orta düzey istenmeyen davranış kaygısı ve 118-150 puan aralığı da yüksek düzey istenmeyen davranış kaygısı olarak belirlenen araştırmada öğretmen adaylarının olası istenmeyen öğrenci davranışlarından orta düzey kaygı duydukları anlaşılmaktadır. Bu durum öğretmen adaylarının sınıf yönetimi ya da istenmeyen davranışlara karşı kendilerine güvenleri açısından değerlendirildiğinde olumlu bir durum olarak düşünülebilir. Öğretmen adayları istenmeyen davranışları ciddiye aldıkları ve puanlarının da bu durumu gösterdiği belirtilebilir. Yüksek düzey kaygının bireye ve duruma zarar verebileceği unutulmamalıdır. Ortalama durumdan farklı olarak yüksek düzey ya da düşük düzey istenmeyen davranış kaygısı olan öğretmen adayları için de aynı pencereden bakmak gerekirse kaygının sebeplerine inmek gerekir. Bu sebepler istenmeyen davranışları kendileri açısından sorun olarak görmeme ya da aşırı ciddiye alma olarak görülebilir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Tartışmalar (Findings and Discussions Related to the Second Sub-Problem)

Araştırmanın ikinci alt problemi olan "Öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" probleminin yanıtlanması için ilişkisiz ölçümler t-Testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma toplam puanlarının "cinsiyet" değişkenine göre farklılığı için t-testi sonuçları

(Table 4. t-Test results for "gender" variable of prospective teachers' total scores of anxiety about misbehaviors)

İstenmeyen Davranış Kaygısı	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t	p
Toplam Puan	K	125	117,90	15,43	2,720	0,007*
	E	68	111,27	16,54		

* $p < 0.05$, $sd=191$

Tablo 4'e göre öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kız öğrencilerin istenmeyen davranışlardan kaygılanma puanları toplamının aritmetik ortalaması yaklaşık 118 (117,9) iken, erkek öğrencilerin puanları toplamının aritmetik ortalaması 111,2'dir. Aradaki bu sayısal fark istatistikî olarak anlamlıdır. Yani kız öğrencilerin istenmeyen davranışlardan kaygılanma düzeyi yüksek iken erkek öğrenciler istenmeyen davranışlardan kaygılanma düzeyi orta düzeydedir. Bu da erkeklerin sorun olan durumlara karşı daha rahat olmaları ya da özgüvenlerinin daha yüksek olması ilgili olabilir. Bir diğer faktör de erkek öğrencilerin bu durumları sorun olarak fazla görmemeleriyle ilgili olabilir. Literatürde bu durumla ilgili karşılaştırılabilecek bir örnek çalışmaya rastlanılmamıştır.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Tartışmalar (Findings and Discussions Related to the Third Sub-Problem)

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan "Öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma puanları bölümlere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" probleminin yanıtlanması için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma toplam puanlarının "bölüm" değişkenine göre farklılığı için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

(Table 5. ANOVA results for "department" variable of prospective teachers' total scores of anxiety about misbehaviors)

İstenmeyen Davranış Kaygısı	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark* (Tukey)
Toplam Puan	Gruplar Arası	1687,251	3	421,813	1,648	0.164	-
	Gruplar İçi	48126,055	188	255,990			
	Toplam	49813,306	192				

*1) Sınıf Öğretmenliği; 2) Fen Bilgisi Eğitimi; 3) Güzel Sanatlar Eğitimi; 4) Yabancı Diller Eğitimi; 5) Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi

Tablo 5'e göre öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma düzeyleri öğrenim gördükleri bölüm değişkeni için de anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 6. Öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma toplam puanlarının "bölüm" değişkenine ait betimsel verileri
(Table 6. Descriptive data for "department" variable of prospective teachers' total scores of anxiety about misbehaviors)

İstenmeyen Davranış Kaygısı	Alt Kategoriler	N	\bar{X}	S
Toplam Puan	1-Sınıf Öğretmenliği	55	118,10	15,15
	2- Fen Bilgisi Eğitimi	54	117,22	13,96
	3- Güzel Sanatlar Eğitimi	24	114,08	14,55
	4- Yabancı Diller Eğitimi	25	115,80	16,43
	5- Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	35	109,88	20,31
	Toplam		193	115,56

Tablo 6 incelendiğinde öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma puanlarının en yükseklerinin sınıf öğretmeni ve fen bilgisi öğretmeni adaylarında, en düşüğünün ise bilgisayar öğretmeni adaylarında olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte bu farklılığın istatistikî olarak anlamlı bir farklılık olmadığı da vurgulanmalıdır. Literatürde bu durumla ilgili de karşılaştırılabilecek bir örnek çalışmaya rastlanılmamıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND SUGGESTIONS)

İstenmeyen öğrenci davranışlarının türlerinin arttığı, boyutlarının derinleştiği ve değiştiği günümüzde bu davranışlardan öğretmen adaylarının öğretmen olmadan önce duydukları kaygının öneminden hareketle eğitim fakültesi dördüncü sınıf öğrencilerinin sınıf içerisinde gerçekleştirebilecek istenmeyen davranışlardan kaygılanma düzeylerini ortaya koymaya yönelik olarak gerçekleştirilen bu araştırma sonucunda öğretmen adaylarının olası istenmeyen öğrenci davranışlarından orta düzey kaygı duydukları ortaya çıkmıştır.

193 öğretmen adayının dahil olduğu çalışmada öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kız öğrencilerin istenmeyen davranışlardan kaygılanma puanları toplamının aritmetik ortalaması 117,9 iken, erkek öğrencilerin puanları

toplamlarının aritmetik ortalaması 111,2'dir. Bu da kız öğrencilerin istenmeyen davranış kaygısının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma düzeyleri öğrenim gördükleri bölüm değişkeni için de anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma puanları toplamının aritmetik ortalaması 118,1 ve fen bilgisi öğretmeni adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma puanları toplamının aritmetik ortalaması 117,2 iken bilgisayar öğretmeni adaylarının istenmeyen davranışlardan kaygılanma puanları toplamının aritmetik ortalamasının 109,8 olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla beraber bu farklılıkların anlamlı olmadığı vurgulanmalıdır.

İstenmeyen öğrenci davranışlarından duyulan kaygı öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerinde önemli bir değişken olarak değerlendirilebilir. İstenmeyen davranışlara karşı uygulanabilecek stratejilerin belirlenmesinden öğretmen-öğrenci ilişkilerinin niteliğine kadar çok sayıda faktör öğretmenin istenmeyen davranışlardan duyduğu kaygıyla ilgilidir. Yüksek kaygı, öğretmenleri sınıf yönetiminde daha sert, otoriter ya da baskıcı bir pozisyona sokabilir. Düşük düzey kaygı da öğretmenleri daha ilgisiz ya da serbest bir sınıf yönetimi anlayışına sürükleyebilir. Bu açıdan araştırma sonuçları önemlidir.

Araştırma sonuçları ışığında öğretmen adaylarının "sınıf yönetimi" derslerinin daha uygulamaya dönük yapılması gerektiği vurgulanabilir. Uygulama boyutu olmayan "sınıf yönetimi" dersinin ders saatinin arttırılıp teorik olan yapısının teorik ve uygulamalı olarak değişmesi gerektiği belirtilebilir. Bununla birlikte bazı bölüm ya da anabilim dallarında farklı yıllarda (5 ya da 7. yıl) verilen "sınıf yönetimi" derslerinin tüm branşlar için 5. yılda verilmesi daha uygun olacaktır. Çünkü öğrencilerin "okul deneyimi" ya da "öğretmenlik uygulaması" derslerini almadan önce bu dersi almaları sınıf yönetimi becerisi, kaygısı ve motivasyonu açısından önemlidir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Akkök, F. Aşkar, P., and Sucuoğlu, B., (1995). Safe Schools Require the Contributions of Everybody: The Picture in Turkey. Thresholds in Education. Volume: 21, Number: 2, pp: 29-38.
2. Ataman, A., (2003). Sınıfta İletişimde Karşılaşılan Davranış Problemleri. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt:1 Sayı:3, ss:251-263.
3. Aydın, A., (2003). Sınıf Yönetimi. İstanbul: Alfa Basım Yay.
4. Aytekin, H., (2001). "Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama". Sınıf Yönetimi, (Edit. L. Küçükahmet). Ankara: Nobel Yay.
5. Başar, H., (1999). Sınıf Yönetimi. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yay.
6. Bull, S.L. and Solity, J.E., (1996). Classroom Management: Principles to Practice, London: Routledge.
7. Bulut, M., (2008). İlköğretim Okullarında İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Sınıf Öğretmenlerinin Performansına Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
8. Celep, C., (2000). Sınıf Yönetimi ve Disiplini, Ankara: Anı Yay.
9. Charles, C.M., (1996). Building Classroom Discipline. New York: Longman Publishers.

10. Cunningham, B. and Sugawara, A., (1989). Factors Contributing to Preservice Teachers' Management of Children's Problem Behaviors. *Psychology in the Schools*. Volume:26, Number:October, pp:370-379.
11. Çelik, V., (2003). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yay.
12. Eleser, G., (2007). İlköğretim Birinci Kademe Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Disiplin Problemleri ve Bunlarla Baş Etme Yolları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
13. Erdoğan, İ., (2002). *Sınıf Yönetimi*, İstanbul: Sistem Yay.
14. Gökdoğan, G., (2007). Sınıf Yönetiminde İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Resmi İlköğretim Okulları ve Özel İlköğretim Okullarında Mukayeseli İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
15. Kocabey, A., (2008). 2005 İlköğretim Programının Uygulanması Sırasında Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
16. Korkmaz, İ., (2003). İstenmeyen Davranışların Önlenmesi (Edit. Z. Kaya) *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
17. Kılbaş, Ş., (2003). *Sınıf Yönetimi*. Adana: Nobel Kitabevi.
18. Küçükahmet, L., (2002). *Sınıf Yönetimde Çağdaş Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
19. Mursal, E., (2005). İlköğretim 1. Kademe 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf İçerisinde İstenmeyen Davranışlar Göstermesine Neden Olan Öğretmen Davranışlarına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
20. Özyürek, M., (2001). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Karatepe Yay.
21. Sadık, F., (2000). İlköğretim 1. Aşama Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Gözlemledikleri Problem Davranışlar. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
22. Şişman, M., (1999). *Öğretmenliğe Giriş*. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
23. Tertemiz, N., (2000). *Sınıf Yönetimi ve Disiplin*, (Edit. Küçükahmet, L.) *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yay.
24. Toprakçı, E., (2002). *Sınıf Örgütünün Yönetimi*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
25. Tulley, M. and Chiu, L.H., (1995). Student Teachers and Classroom Discipline. *Journal of Educational Research*. Volume:88, Issue:3, pp:164-71.
26. Türnüklü, A. ve Yıldız, V., (2002). "Öğretmenlerin Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarıyla Başa Çıkma Stratejileri-I", *Çağdaş Eğitim Dergisi*, Cilt:27, Sayı:284, ss:22-27.
27. Ünlü, A., (2008). İlköğretim Okullarında Sınıf Ortamında Öğrenci Davranışlarının Öğretmenler Üzerinde Oluşturduğu Stres. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.